

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی ، گروه علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: برنامه ریزی درسی

موضوع:

بررسی نقش تربیت بدنی بر ابعاد وجودی

کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام

استاد راهنما:

دکتر حمیدرضا رضازاده بهادران

استاد مشاور:

دکتر لطف ا... عباسی

پژوهشگر:

مریم معصومی

زمستان ۱۳۹۲

تقدیم به

رهروان وادی علم

پدر و مادر عزیزم؛

که دعای خیرشان همیشه یارِ مکرم بوده است

همسر مهربانم؛

که مسائل و مشکلات زندگی و تحصیل را پذیرا بوده است

ستاره زندگی؛ ریحانه

و روح بلند پسر م علی که یادش همیشه در خاطر م جاودانه است.

من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق

تقدیر و شکر

و با سپاس فراوان از جناب آقای دکتر حمید رضا رضازاده بهادران که به عنوان استاد راهنما در کلیه مراحل تدوین و نگارش، صبورانه و دلسوزانه من را مورد عنایت قرار داده اند این مجموعه گردآوری شده را به محضر ایشان تقدیم می دارم.

با سپاسگزاری فراوان از جناب آقای دکتر لطف... عباسی سرور که مشاوره های ارزشمندی را در راستای انجام این پایان نامه به اینجانب ارائه نموده اند.

و همچنین از استاد فرزانه جناب آقای امان... پیشوا که زحمات داور این رساله را متقبل شدند؛ کمال شکر و قدردانی را دارم.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **مریم معصومی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی **۸۹۱۲۵۲۷۷۳** در رشته **علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی** که در تاریخ **۱۳۹۲/۱۱/۸** از پایان نامه خود تحت عنوان **بررسی نقش تربیت بدنی بر ابعاد وجودی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام** با کسب نمره **۱۸/۷۵** و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم :

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۸

دانشجوی کارشناسی ارشد **مریم معصومی** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸/۷۵ بحروف
هجده و هفتاد و پنج تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۶۰۳۹۱۲۰۳۳
عنوان پایان نامه: بررسی نقش تربیت بدنی بر ابعاد وجودی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام		
نام و نام خانوادگی دانشجو: مریم معصومی	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۲/۴/۴	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۲/۱۱/۸
شماره دانشجویی: ۸۹۱۲۵۲۷۷۳	رشته تحصیلی: علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی	
استاد / استادان راهنما: دکتر حمیدرضا رضازاده بهادران استاد / استادان مشاور: دکتر لطف ... عباسی		
آدرس: تهران خیابان هنگام تلفن: ۰۹۱۲۴۷۱۲۷۲۲		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>در پژوهش حاضر به بررسی ابعاد وجودی کودکان دبستانی که شامل: بعد شناختی، بعد عاطفی، بعد اجتماعی، بعد اخلاقی و بعد جسمانی می باشد و تأثیر تربیت بدنی بر این ابعاد از دیدگاه قرآن، ائمه معصومین (ع)، علمای دینی و روانشناسان پرداخته شد که به روش کتابخانه ای و توصیفی انجام گردیده است.</p> <p>با توجه به آیات و روایات مطرح شده در باب تأثیر تربیت بدنی بر ابعاد وجودی کودکان، باید بیان کرد که در بعد شناختی، عقل سالم در بدن سالم است و انسانهای خردمند از افراد شجاع محسوب می شوند همچنین در بعد عاطفی آمده است انسانهایی که به تربیت بدن مشغولند می توانند هرگونه شرارت را از خود دور ساخته و بر حلم و بردباری خود بیفزایند و نیز در بعد اجتماعی بیان شده است که در خلال برنامه تربیت بدنی می توان امور مهمی چون تعاون و همکاری را به کودکان آموخت و در بعد اخلاقی گذشت و بخشش و بسیاری از رفتارهای حسنه را ملکه ی زندگی خود ساخته و در تربیت بعد جسمانی تمام مدت عمر برای سلامتی و حفظ تندرستی بدن خود کوشا بوده و با پرورش صحیح جسم و سالم سازی آن به قرب الهی دست یابند.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

فهرست مطالب

صفحه	عنوان	چکیده
------	-------	-------

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	۱-۱ مقدمه	.....
۶	۲-۱ بیان مسأله	.....
۱۰	۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق	.....
۱۵	۴-۱ تعریف مفاهیم و واژه های کلیدی	.....
۱۵	۱-۴-۱ بعد شناختی	.....
۱۶	۵-۴-۱ بعد عاطفی	.....
۱۶	۴-۴-۱ بعد اجتماعی	.....
۱۷	۲-۴-۱ بعد اخلاقی	.....
۱۸	۳-۴-۱ بعد جسمانی	.....
۱۹	۶-۴-۱ تربیت بدنی	.....
۲۰	۷-۴-۱ کودک	.....

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

۲۲	۱-۲ مقدمه	.....
۲۴	۲-۲ تعاریف رشد	.....
۲۵	۳-۲ فواید شناخت رشد	.....
۲۶	۴-۲ خصوصیات عمومی رشد	.....
۲۶	۵-۲ اصول و قوانین رشد	.....

- ۲۷-۵-۱ رشد جریانی مرحله ای و پیوسته ۲۷
- ۲۷-۵-۲ رشد دارای الگوهای قابل پیش بینی ۲۷
- ۲۸-۵-۳ تفاوت های فردی در رشد ۲۸
- ۲۹-۵-۴ رشد دارای ابعاد مختلف و فرآیندی پیچیده ۲۹
- ۳۰-۵-۵ دوره های حساس رشد ۳۰
- ۳۰-۶-۲ رشد از دیدگاه روانشناسان ۳۰
- ۳۰-۶-۱ نظام دیالکتیکی مراحل تحول روانی والن ۳۰
- ۳۱-۶-۲ نظریه گزل در مورد مراحل رشد ۳۱
- ۳۲-۶-۳ رشد ساخت ذهنی از دیدگاه پیاژه ۳۲
- ۳۴-۶-۴ نظریه ی رشد زیگموند فروید ۳۴
- ۳۴-۶-۵ تئوری اریکسون در رشد روانی - اجتماعی ۳۴
- ۳۵-۶-۶ دوره های رشد از دیدگاه سیرز ۳۵
- ۳۶-۶-۷ نظریه ی شناخت اجتماعی باندورا در فعالیت های جسمی ۳۶
- ۳۷-۶-۸ مراحل رشد اخلاقی کلبگ ۳۷
- ۳۸-۶-۹ رشد و دیدگاه دیویی ۳۸
- ۳۸-۶-۱۰ تأثیر محیط بر رشد ذهنی از دیدگاه برونر ۳۸
- ۳۹-۶-۱۱ تقلید در کودکان از دیدگاه باتلر ۳۹
- ۴۰-۷-۲ ویژگیهای کودکان دبستانی در ابعاد وجودی آنها ۴۰
- ۴۱-۷-۱ بعد شناختی ۴۱
- ۴۳-۷-۲ بعد عاطفی ۴۳
- ۴۶-۷-۳ بعد اجتماعی ۴۶
- ۴۸-۷-۴ بعد اخلاقی ۴۸
- ۵۰-۷-۵ بعد جسمانی ۵۰

۵۳	۱-۵-۷-۲ اصول عمومی رشد بدن (جسمانی - حرکتی).....
۵۵	۸-۲ احتیاجات اساسی کودکان.....
۵۵	۱-۸-۲ احتیاجات بدنی.....
۵۶	۲-۸-۲ احتیاجات روانی.....
۵۶	۱-۲-۸-۲ احتیاج به محبت.....
۵۶	۲-۲-۸-۲ احتیاج به بستگی و تعلق به گروه.....
۵۷	۳-۲-۸-۲ احتیاج به بیان و ابراز خود.....
۵۷	۴-۲-۸-۲ احتیاج به هدف، امنیت، نظم.....
۵۷	۹-۲ احتیاجات فرد در دوره ی کودکی.....
۵۹	۱۰-۲ مهمترین تغییرات در رشد جسمانی کودکان.....
۶۳	۱۱-۲ مهارت های حرکتی دوره دوم کودکی.....
۶۵	۱۲-۲ دلایل تفاوت های کودکان در رشد جسمی.....
۶۵	۱-۱۲-۲ ساختمان بدنی.....
۶۶	۲-۱۲-۲ تغذیه و بهداشت.....
۶۷	۳-۱۲-۲ فشارهای عاطفی.....
۶۹	۴-۱۲-۲ هوش.....
۷۱	۵-۱۲-۲ تفاوت های جنسی.....
۷۴	۱۳-۲ مبانی نظری دوره دبستان.....
۷۸	۱۴-۲ وظایف و تکالیف رشد در دوره ی دبستان.....
۷۹	۱۵-۲ تعاریف تربیت بدنی، ورزش و بازی.....
۸۰	۱-۱۵-۲ تعریف تربیت بدنی.....
۸۱	۲-۱۵-۲ تعریف ورزش.....
۸۲	۳-۱۵-۲ تعریف بازی.....

- ۱۶-۲ تاریخچه ورزش ۸۳
- ۱۷-۲ اهداف های تربیتی درس تربیت بدنی دوره ی ابتدایی ۸۴
- ۱۸-۲ اهداف کلی درس تربیت بدنی ۸۵
- ۱۹-۲ اهداف تفصیلی برنامه ی درس تربیت بدنی دوره ابتدایی ۸۶
- ۱-۱۹-۲ تعقل و تفکر ۸۶
- ۲-۱۹-۲ ایمان و باور (نگرشی) ۸۶
- ۳-۱۹-۲ علم ۸۶
- ۴-۱۹-۲ عمل ۸۶
- ۵-۱۹-۲ اخلاق ۸۷
- ۲۰-۲ رویکرد برنامه درسی تربیت بدنی ۸۷
- ۲۱-۲ اهداف عمده تربیت بدنی ۸۸
- ۲۲-۲ اهداف درس تربیت بدنی در دوره ابتدایی ۸۹
- ۲-۲۲-۲ حیطه روانی ، حرکتی ۸۹
- ۳-۲۲-۲ حیطه عاطفی ۸۹
- ۲۳-۲ برنامه تربیت بدنی در دوره های مختلف دبستان ۹۰
- ۲۴-۲ عوامل عمومی تأثیر گذار در یادگیری های ورزشی ۹۲
- ۲۵-۲ مراحل آموزش مهارت های ورزشی ۹۴
- ۲۶-۲ تأثیر ورزش بر ابعاد وجودی کودکان ۹۴
- ۱-۲۶-۲ تأثیر ورزش بر بعد شناختی ۹۵
- ۲-۲۶-۲ تأثیر ورزش بر بعد عاطفی ۹۶
- ۳-۲۶-۲ اثرات ورزش بر بعد اجتماعی ۹۸
- ۴-۲۶-۲ تأثیر ورزش بر بعد اخلاقی ۱۰۱
- ۵-۲۶-۲ تأثیر ورزش بر بعد جسمانی ۱۰۲

- ۱۰۷..... تأثیر بازی بر ابعاد وجودی کودکان..... ۲۷-۲
- ۱۰۷..... تأثیر بازی بر بعد شناختی..... ۱-۲۷-۲
- ۱۱۰..... تأثیر بازی بر بعد عاطفی..... ۲-۲۷-۲
- ۱۱۱..... تأثیر بازی بر بعد اجتماعی..... ۳-۲۷-۲
- ۱۱۳..... تأثیر بازی در بعد اخلاقی..... ۴-۲۷-۲
- ۱۱۴..... تأثیر بازی بر بعد جسمانی کودکان..... ۵-۲۷-۲
- ۱۱۷..... انواع بازی ها در دوره کودکی دوم..... ۲۸-۲
- ۱۱۷..... بازی های ساختنی..... ۱-۲۸-۲
- ۱۱۷..... بازی های اکتشافی..... ۲-۲۸-۲
- ۱۱۷..... جمع آوری اشیاء..... ۳-۲۸-۲
- ۱۱۸..... بازی های ورزشی..... ۴-۲۸-۲
- ۱۱۸..... بازی های سرگرم کننده..... ۵-۲۸-۲
- ۱۱۹..... نظریه رشد از دیدگاه اسلام..... ۲۹-۲
- ۱۲۰..... مراحل رشد از دیدگاه اسلام..... ۳۰-۲
- ۱۲۱..... دوره سیادت و سروری..... ۱-۳۰-۲
- ۱۲۱..... دوره ی اطاعت و فرمانبرداری..... ۲-۳۰-۲
- ۱۲۲..... دوره ی مشورت و هم‌رأیی..... ۲-۳۰-۲
- ۱۲۴..... عوامل موثر در رشد از دیدگاه اسلام..... ۳۱-۲
- ۱۳۴..... رشد و تربیت انسان باید بر اساس فطرت..... ۱-۳۱-۲
- ۱۲۵..... عوامل ارثی (قبل از تولد) و تأثیر آنها در رشد..... ۲-۳۱-۲
- ۱۲۵..... نقش خانواده از دیدگاه اسلام..... ۳-۲۱-۲
- ۱۲۷..... توجه اسلام به تفاوت های فردی در رشد و تربیت افراد..... ۴-۳۱-۲
- ۱۲۷..... توجه هر چه بیشتر به تشویق و پرهیز از تنبیه..... ۵-۳۱-۲

- ۱۲۹-۳۱-۶ برنامه ریزی ویژه برای رشد و تربیت کودک..... ۱۲۹
- ۱۲۹-۳۲ هدف رشد از دیدگاه اسلام..... ۱۲۹
- ۱۳۱-۳۳ مفاهیم رشد از دیدگاه قرآن کریم..... ۱۳۱
- ۱۳۳-۳۴ مراحل رشد از دیدگاه قرآن..... ۱۳۳
- ۱۳۳-۳۴-۱ مراحل رشد قبل از تولد..... ۱۳۳
- ۱۳۴-۳۴-۲ مراحل رشد بعد از تولد..... ۱۳۴
- ۱۳۵-۳۵ ابعاد وجودی انسان از دیدگاه اسلام..... ۱۳۵
- ۱۳۵-۳۵-۱ بعد شناختی از دیدگاه اسلام..... ۱۳۵
- ۱۳۷-۳۵-۲ بعد عاطفی از دیدگاه اسلام..... ۱۳۷
- ۱۴۰-۳۵-۳ بعد اجتماعی از دیدگاه اسلام..... ۱۴۰
- ۱۴۲-۳۵-۴ بعد اخلاقی از دیدگاه اسلام..... ۱۴۲
- ۱۴۶-۳۵-۵ بعد جسمانی از دیدگاه اسلام..... ۱۴۶
- ۱۴۹-۳۶ بهداشت جسم از دیدگاه قرآن و روایات..... ۱۴۹
- ۱۵۷-۳۷ تفاوت های جنسیتی از دیدگاه اسلام..... ۱۵۷
- ۱۶۰-۳۸ هدف های تربیت اسلامی..... ۱۶۰
- ۱۶۱-۳۹ اهداف تربیت بدنی از دیدگاه اسلام..... ۱۶۱
- ۱۶۴-۴۰ ورزش های ممدوح در اسلام..... ۱۶۴
- ۱۶۷-۴۱ تربیت بدنی و ورزش از دیدگاه علمای اسلام و رهبر معظم انقلاب..... ۱۶۷
- ۱۷۰-۴۱-۱ ورزش، تربیت و پرورش از دیدگاه امام خمینی(ره)..... ۱۷۰
- ۱۷۲-۴۱-۲ تربیت بدنی و ورزش از دیدگاه مراجع تقلید..... ۱۷۲
- ۱۷۳-۴۱-۳ ورزش از دیدگاه اندیشمندان اسلامی..... ۱۷۳
- ۱۷۴-۴۲ تأثیر ورزش بر ابعاد وجودی کودکان از دیدگاه اسلام..... ۱۷۴
- ۱۷۴-۴۲-۱ تأثیر ورزش بر بعد شناختی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام..... ۱۷۴

- ۱۷۶.....۲-۴۲-۲ تأثیر ورزش بر بعد عاطفی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام
- ۱۷۷.....۲-۴۲-۳ تأثیر ورزش بر بعد اجتماعی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام
- ۱۷۸.....۲-۴۲-۴ تأثیر ورزش بر بعد اخلاقی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام
- ۱۷۹.....۲-۴۲-۵ تأثیر ورزش بر بعد جسمانی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام
- ۱۸۳.....۲-۴۳-۴ تأثیر بازی بر ابعاد وجودی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۸۴.....۲-۴۳-۱ تأثیر بازی بر بعد شناختی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۸۵.....۲-۴۳-۲ تأثیر بازی بر بعد عاطفی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۸۶.....۲-۴۳-۳ تأثیر بازی بر بعد اجتماعی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۸۷.....۲-۴۳-۴ تأثیر بازی بر بعد اخلاقی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۸۹.....۲-۴۳-۵ تأثیر بازی بر بعد جسمانی کودکان از دیدگاه اسلام
- ۱۹۱.....۲-۴۴ پژوهش های انجام شده در داخل کشور
- ۱۹۲.....۲-۴۵ سوابق پژوهش در خارج از کشور

فصل سوم: روش تحقیق

- ۱۹۵.....۳-۱ مقدمه
- ۱۹۶.....۳-۲ روش تحقیق
- ۱۹۶.....۳-۳ جامعه آماری
- ۱۹۷.....۳-۴ برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری
- ۱۹۷.....۳-۵ روش گرد آوری اطلاعات
- ۱۹۷.....۳-۶ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: توصیف و تجزیه و تحلیل داده ها

- ۱۹۹.....۴-۱ مقدمه

- ۲-۴ آیا تربیت بدنی بر بعد شناختی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام تأثیر دارد ؟ ۲۰۱
- ۳-۴ آیا تربیت بدنی بر بعد عاطفی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام تأثیر دارد ؟ ۲۰۵
- ۴-۴ آیا تربیت بدنی بر بعد اجتماعی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام تأثیر دارد ؟ ۲۰۸
- ۵-۴ آیا تربیت بدنی بر بعد اخلاقی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام تأثیر دارد ؟ ۲۱۱
- ۶-۴ آیا تربیت بدنی بر بعد جسمانی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام تأثیر دارد ؟ ۲۱۵

فصل پنجم: نتیجه گیری

- ۱-۵ مقدمه ۲۲۱
- ۲-۵ یافته های پژوهش ۲۲۱
- ۳-۵ بحث و نتیجه گیری ۲۲۴
- ۴-۵ محدودیت های تحقیق ۲۲۶
- ۵-۵ پیشنهادها ۲۲۷
- ۱-۵-۵ پیشنهادها در زمینه ی بعد شناختی ۲۲۷
- ۲-۵-۵ پیشنهادها در زمینه ی بعد عاطفی ۲۲۸
- ۳-۵-۵ پیشنهادها در زمینه ی بعد اجتماعی ۲۲۸
- ۴-۵-۵ پیشنهادها در زمینه ی بعد اخلاقی ۲۲۸
- ۵-۵-۵ پیشنهادها در زمینه بعد جسمانی ۲۲۹

فهرست منابع و مآخذ

- منابع فارسی ۲۳۱

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول (۱-۴)، تأثیر ورزش بر بعد شناختی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۰۳
جدول (۲-۴)، تأثیر بازی بر بعد شناختی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۰۴
جدول (۳-۴)، تأثیر ورزش بر بعد عاطفی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۰۶
جدول (۴-۴)، تأثیر بازی بر بعد عاطفی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۰۷
جدول (۵-۴)، تأثیر ورزش بر بعد اجتماعی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۰۹
جدول (۶-۴)، تأثیر بازی بر بعد اجتماعی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۱۰
جدول (۷-۴)، تأثیر ورزش بر بعد اخلاقی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۱۲
جدول (۸-۴)، تأثیر بازی بر بعد اخلاقی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۱۴
جدول (۹-۴)، تأثیر ورزش بر بعد جسمانی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۱۷
جدول (۱۰-۴)، تأثیر بازی بر بعد جسمانی کودکان دبستانی از دیدگاه اسلام.....	۲۱۹

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

تعلیم و تربیت یکی از اساسی ترین فعالیت هایی است که در طی فرآیندی نسل اول می کوشد تا قدرت آگاهی نسل بعد از خود را در همه ی زمینه ها پرورش داده و آنها را برای برخورد با مسائل گوناگون آماده سازد. تعلیم و تربیت به مثابه جریانی است که باید در کنار آموزش دانش ، قدرت تفکر را در فرد رشد دهد و تسلط او را بر محیط زندگی افزون کند . در آموزش و پرورش هم از علم صحبت می شود و هم از تفکر ، هم پرورش عقلانیت مورد توجه است و هم از جنبه ی اجتماعی بودن انسان سخن به میان آمده است . اهمیت تعلیم و تربیت تا بدانجاست که در جای جای قرآن مجید نیز بر آن تأکید شده و متعالی ترین تربیت که همان تربیت الهی است بارها مورد تأکید قرار گرفته است در طول تاریخ ، تغییر و تحولات بسیاری در نحوه ی تعلیم و تربیت در جوامع متمدن صورت گرفته و تحت شرایط مختلف روش های متفاوتی اتخاذ شده است ، با سیر تکاملی تمدن ها و تغییرات آرام فرهنگ ها بسته به شرایط خاص جامعه روش های تعلیم و تربیت نیز تغییر یافته است (شریعتمداری - ۱۳۷۶)

ضمناً انسانی که رشد یافته باشد وقتی بر قله های بلند رضای خدا و مقام قرب ربوبی پا بگذارد تمام زمان ها را پشت سر می گذارد و با خرد و بصیرت آیه آیه ی هستی را می نگرد و با عقل خویش سرمایه هایش را می افزایش دهد . (شرفی - ۱۳۶۸)

مفهوم رشد نیز در مکاتب تربیتی به تحول جنبه های جسمانی - حرکتی ، عقلی - ذهنی ، روانی - عاطفی و اجتماعی و اخلاقی اطلاق می گردد ، ولی در بینش اسلامی و قرآن رشد مفهوم دیگری دارد که می توان به مفاهیمی همچون قدرت تشخیص و تمیز اشاره کرد ، یعنی اینکه انسان ها هنگامی که بالغ شدند به درک مصالح زندگی نیز دانا خواهند شد . همچنین از دیگر مفاهیم رشد می توان به راه یافتن به سوی هدف های زندگی نیز اشاره کرد که این مطلب نیز مورد اشاره در

بسیاری از آیات و روایات قرار گرفته است که در بخش های بعدی به آنها می پردازیم . (شرفی - ۱۳۶۸)

در واقع یک معنای کلی رشد به معانی هدایت ، نجات ، صلاح ، کمال و راه درست در پیش گرفتن است . آنچه در بررسی آیات و روایات مشهود است ، وجود مراحل و ادوار مشخص در رشد بوده که با ویژگی هایی از مراحل قبل و بعد از آن تفکیک گردیده است . در واقع خداوند در مسیر آدمی مراحل و منازلی قرار داده است که عبور از آن ها اجتناب ناپذیر است و توالی ضعف و قوت نیز در آنها مشاهده می گردد .

از نظر اسلام ، زندگی انسان از یک وضعیت پیوسته برخوردار نیست ، بلکه متشکل از مراحل مختلف و مشخص می باشد . تفکیک زندگی کودک به چند مرحله از دیدگاه اسلام نشان از نظریه ی رشد مرحله ای دارد .

همچنین در بینش اسلامی تأثیر هر مرحله در مرحله ی بعدی از نظر تأمین نیازمندی های روحی پذیرفته شده است و نیز در این بحث می توان به احادیثی که به محبت و تکریم شخصیت کودک تأکید دارند ، اشاره کرد تا شخصیت کودک از موهن بودن به در آمده و به سوی رشد معنوی ، تربیت روح عرفانی و تقدس حرکت نماید .

رشد در تمام ابعاد شخصیت آدمی صورت می گیرد و محدود به بعد خاصی نیست و ازدیدگاه روایات و احادیث در چند جنبه تحقق می یابد از جمله رشد عقلی که شامل رشد طبیعی و یافته های فرد در ارتباط متقابل با محیط است و به طور عمده از طریق خانواده ، محیط اجتماعی و تعلیم و تربیت به عنوان ارکان اصلی این روند می توان نام برد و نیز از جنبه ی رشد اخلاقی هم نامی برد که تحول و تکامل اخلاقی است که از بدو طفولیت تا سنین جوانی خط سیر مشخصی دارد . آنچه که در زمینه ی پذیرش قلبی و روحی کودکان و نوجوانان مورد علاقه و توجه علمای تعلیم و تربیت است ، آشنایی با مکانیزم اخلاقی و ساخت روحی انسان است . (شرفی - ۱۳۶۸)

همچنین کودک در سنین کودکی به پذیرش ریتم های منظم ، انضباط دقیق تر ، اطاعت از قواعد و دستورات می پردازد و احساس عطف و ایثار و مهربانی نسبت به والدین در آنها پدیدار می گردد . (منصور - ۱۳۸۱)

هنگامیکه کودک به سن تمیز برسد و قضاوت های اخلاقی بروی عرضه شود ، به صورت خود جوش داوری اخلاقی را ابراز می نماید علاوه بر آن وجدان اخلاقی نیز با توجه به عوامل محیطی در کودک شکل می گیرد .

چنان که در احادیث و روایات آمده است که در دوران کودکی (هفت سال اول) عنایت خاصی بر مؤنست کودک با مقوله های اخلاقی و مذهبی شده است . لذا ایجاد محیطی مناسب برای پرورش ارزش های اخلاقی کودک به عنوان محور اصلی تعلیم و تربیت اخلاقی تلقی می شود . کودکی که انس با مذهب ، اخلاق و ارزش های آن پیدا می کند ، استعداد و گرایش فراوانی به مقوله های پرفضیلت در نوجوانی خواهد داشت . (شرفی - ۱۳۶۸)

همچنین از دیگر جنبه های محسوس رشد که در روایات به آن تأکید شده است رشد جسمی و بدنی است که از دوران قبل از تولد آغاز می گردد و بعد از تولد نیز در یک نظم و آهنگ خاصی جریان می یابد و همزمان تغییرات بدنی، تحولاتی را در شخصیت فرد به وجود می آورد که در دوره ی نوجوانی این دگرگونی ها شدت می یابد . در تمامی دوران زندگی بین ابعاد مختلف رشد ، توازنی برقرار است به طوری که اگر آگاهی رشد از حد جسمانی خود خارج شود می تواند منبع بسیاری از اختلالات روحی - روانی باشد و ، اگر رشد عقلی با مشکلی مواجه شود تعادل کودک با رشد جسمانی اش بر هم می خورد و در این موارد کودک دچار ناهمسازی عاطفی شده و ارتباطش با دیگران دچار اختلال می گردد . (شرفی - ۱۳۶۸)

درواقع معنای واژه ی تعلیم و تربیت هدایت به جلوست . تربیتی که زیر ساخت آینده ی کودکان است . تربیت آن جنبه از تعلیم و تربیت است که در آن هم تربیت بدن و هم تربیت از طریق بدن ، مطرح است . درس تربیت بدنی این قابلیت را دارد که در کنار تعلیم حرکت ، از طریق حرکت برای تعلیم مؤثر واقع شود . در برنامه های درسی در هم تنیده ، تربیت بدنی می تواند کمک مؤثری برای سایر دروس باشد . (سراج زاده و همکاران - ۱۳۸۴)

دوره دبستان یکی از حساس ترین مراحل رشد ، شکل گیری و تکوین شخصیت دانش آموزان است .